

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»
на тему: «Правові аспекти боротьби із дезінформацією в Україні»

Студент групи: ПРм-11

Щур Руслан Миколайович

Керівник: д.ю.н., проф. Кравчук М.Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS_

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ.....	6
1.1. Поняття та сутність дезінформації в сучасному інформаційному просторі, її ознаки	6
1.2. Види дезінформації, нормативно-правова база протидії дезінформації в Україні.....	9
Висновки до розділу 1	13
РОЗДІЛ 2	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ	14
2.1. Система адміністративно-правових заходів боротьби з дезінформацією	14
2.2. Превентивні механізми запобігання поширенню неправдивої інформації	16
2.3. Притягнення до адміністративної відповідальності за дезінформацію	19
Висновки до розділу 2	22
РОЗДІЛ 3	
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ	24
3.1. Проблемні аспекти адміністративно-правового регулювання протидії дезінформації.....	24
3.2. Перспективи розвитку правових механізмів протидії дезінформації	26
Висновки до розділу 3	29
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Актуальність теми. На тлі нинішньої російської агресії та інформаційної війни, що триває, проблема боротьби з дезінформацією набула першорядної важливості для українського суспільства. Дезінформація є серйозною загрозою для національної безпеки України, її демократичних засад та соціальної згуртованості. Розвиток цифрових технологій та розширення сфер впливу соціальних медіа сприяють швидкому поширенню неправдивої інформації, що ускладнює громадянам процес розрізнення правди від брехні. Це дослідження покликане окреслити нагальну потребу в ефективних юридичних засобах боротьби з дезінформацією, при цьому зберігаючи свободу слова та демократичні принципи.

Стан дослідження проблеми. Дослідженню проблеми дезінформації присвятили увагу значна кількість українських і закордонних науковців: юристи, фахівці з медіа та експерти з питань безпеки. Попередні розвідки розкривали різноманітні аспекти інформаційної безпеки, питання медіаграмотності, а також аналізували взаємозв'язок між правом на свободу висловлювання та необхідністю захисту від шкідливого контенту. Зокрема, дану тематику досліджували: С. О. Вовк, О. Самчинська, В. Галудзіна-Горобець, М. Лисинюк, Н. В. Кутуза, Д. М. Тельпіс та інші. Але все ще бракує цілісного дослідження адміністративних і правових механізмів, що є специфічними для українського контексту, особливо щодо реалізації та результативності нещодавніх законодавчих ініціатив, спрямованих на протидію дезінформації.

Науково-практичне значення дослідження. Зазначимо, що це наукове дослідження важливе, адже воно упорядковує наявні теорії щодо дезінформації, розглядає актуальні закони та досліджує методи управління протидією неправдивій інформації. З огляду на практичне застосування, ця робота містить корисні дані для тих, хто формує закони, державних органів, медіа-компаній і громадських організацій, що долучені до розробки та реалізації політики боротьби з дезінформацією. Результати дослідження можуть підсилити

інформаційну безпеку України та вдосконалити реагування правової системи на загрози дезінформації.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження - проаналізувати правові аспекти боротьби з дезінформацією в Україні та розробити рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів у цій сфері. Основними завданнями є:

- виокремити теоретико-правові основи дезінформації;
- охарактеризувати адміністративно-правові механізми протидії дезінформації;
- проаналізувати проблеми та перспективи адміністративно-правового регулювання протидії дезінформації.

Предмет дослідження – система правових норм та адміністративних механізмів, спрямованих на запобігання та боротьбу з дезінформацією в Україні, включаючи законодавство, інституційні рамки та практику правозастосування.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації правових заходів протидії дезінформації в інформаційному просторі України.

Методи дослідження. Для опрацювання даної теми було використано загальнонаукові та правові методи. Зокрема, були використані такі методи:

- історичний метод допоміг прослідкувати зміни в антидезінформаційному законодавстві України крізь призму часу;
- формально-логічний - провести детальний аналіз ключових понять та юридичних дефініцій, що стосуються дезінформації, з точки зору формальної логіки;
- порівняльно-правовий метод - зіставити українські підходи до боротьби з дезінформацією з міжнародними та європейськими нормами та практиками;
- системно-структурний метод - визначити та проаналізувати взаємозалежність та взаємодію між різними компонентами адміністративного механізму, призначеного для протидії дезінформації;

- метод прогнозування - сформулювати рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази з метою ефективнішого протистояння дезінформації в майбутньому.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел. Список використаних джерел налічує 26 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

1.1. Поняття та сутність дезінформації в сучасному інформаційному просторі, її ознаки

Для початку зазначимо, що вихід технологій у масові комунікації породжує актуальні питання для України та глобального співтовариства. Найбільша трудність та загадка сьогодення – дезінформація. Сучасний інформаційний простір потерпає від маніпуляцій та фальсифікацій. Знешкодити цю загрозу важко, адже способи поширення та викривлення даних невинно трансформуються.

Дезінформація – це свідомо сфабриковані відомості, які містять неправду, спотворюють реальність, та мають на меті ввести в оману задля власної вигоди – економічної, політичної чи будь-якої іншої. Її головна відмінність від просто неточної інформації полягає у наявності конкретного, чітко вираженого наміру створити та поширити фальшивку. «Дезінформація - спотворена, свідомо неправдива, провокаційно-тенденційна інформація, поширена як правдива з метою введення в оману громадськості, політичних опонентів, конкурентів тощо. Її також називають сам процес поширення у ЗМІ чи у ін. спосіб викривлених або свідомо неправдивих відомостей» [7].

Варто зазначити, що дезінформація та пропаганда мали широке застосування вже у Давній Греції та Римській імперії. Наприклад, визначним інструментом пропаганди стали «Записки про Галльську війну» Юлія Цезаря. Зразки та настанови з психологічного впливу на особистості та війська ворога, як у воєнні, так і в мирні часи, зустрічаються у працях видатного візантійського історика Прокопія Кесарійського. Ілюстрації інформаційного впливу, що мав на меті посіяти розбрат у стані противника, знаходимо у творах грецького історика Геродота. Варто згадати, класичний випадок дезінформації – «троянський кінь», котрий зіграв ключову роль у Троянській війні, а термін «троянський кінь» нині

використовується серед фахівців розвідки для означення операцій з дезінформації супротивника з наступною його поразкою.

Дезінформація розлітається швидко, бо її поширювачі прагнуть експлуатувати людські емоції та мислення, досягаючи мети блискавично. Фальшиві відомості руйнують здатність громадян продуктивно включатися у суспільне життя, зокрема через вибори президента чи участь в інших суспільних процесах. Більше того, дезінформація здатна схилити людей до рішень, що негативно позначаються на особистому здоров'ї, фінансовому та психологічному благополуччі суспільства, а також його безпеці. Тобто, «важливо розуміти, що фейк – це не просто випадкова помилка чи неправда, а спеціально створений обман, спрямований на вплив на свідомість аудиторії» [3, с. 54].

Дезінформація, перш за все, являє собою процес управління інформацією з метою впливу на певну групу людей. Перш ніж аудиторія прийматиме якесь рішення, її вводять в оману шляхом подання неповних даних, спотворення контексту або приховування частини інформації. Саме це і є дезінформацією. Метою такого інформаційного тиску на людей завжди є спроба нав'язати цільовій аудиторії потрібну маніпулятору думку. Кінцевою метою, у будь-якому разі, стає спонукання цільової аудиторії до певних дій чи, навпаки, бездіяльності. Зокрема, основними ознаками дезінформації є:

- акцент на певну спільноту шляхом поширення;
- наявність мети (передбачає автора та намір);
- шкідливі (суспільно-небезпечні) результати;
- фундаментальна «неправдивість», яка підлягає верифікації;
- маскування, подання як достовірної інформації.

Також важливою ознакою є інтеграція у конкретні світогляди, узгодженість з певними переконаннями. Тобто, дезінформація завжди корелює з певними переконаннями, відповідає певній системі поглядів, а дезінформація на незначущі теми недосягає цілі. Актуальність до суспільно-важливих подій, тобто інформація, що має значення для суспільства, чутлива або володіє символічним

значенням також є ознакою дезінформації. Вбачаємо за необхідне розглянути деякі ознаки детальніше.

Зокрема, контекст дезінформації відіграє ключову роль, формуючи її впливовість та те, як її сприймають. Неправдива інформація про хвороби має більший ефект під час епідемій. Також дезінформація стосовно військових дій стає актуальною в часи та на територіях з воєнними конфліктами; розпалювання ворожнечі досягає максимального ефекту там, де між сторонами вже існують суперечки та протистояння. Отже, контекст – це чутливе середовище, час поширення інформації та передбачувана реакція тих, хто її споживає. Наприклад, в Україні надзвичайно небезпечними є дезінформаційні повідомлення, що містять наративи, які вигідні державі-агресору в контексті гібридної війни проти України.

Ключову вагу при аналізі дезінформативних висловлювань відіграють персону оратора – його позиція в соціумі, як його сприймає публіка, – а також масштаб публічності, тобто розмір аудиторії та широта розповсюдження. Ці параметри можуть бути успішно застосовані і до оцінки дезінформаційних матеріалів. Таким чином, найбільшу небезпеку несе інформація, яка містить дезінформацію, розповсюджувана авторитетною особою, яка має значну аудиторію. Зокрема, «масове поширення навмисно неправдивої інформації спричинило появу антитренду фейків. Про це свідчить діяльність у світі більш ніж 120 фактчек-ресурсів, які наразі генерують дослідження експертних засобів масової інформації» [4, с. 153].

Негативні наслідки від дезінформації можуть стосуватися суспільства в цілому, конкретних людей, а також нормального функціонування державних інституцій та суспільних процесів. Існують сфери, де вплив дезінформації є особливо руйнівним: система охорони здоров'я, оборона та національна безпека, політична система та проведення демократичних виборів. «Враховуючи значну поширеність та використання дезінформації як інструменту для досягнення цілей у різних сферах діяльності, рівень небезпеки, яку вона становить або потенційно може становити, не лише суспільним та державним, а й міжнародним

інтересам, очевидно, що це явище потребує особливої уваги з точки зору правового забезпечення як одного з основних засобів протидії даній загрози» [24, с. 34].

Дезінформація відіграє ключову роль, коли йдеться про розпалювання ненависті на ґрунті расової приналежності, етнічного походження чи будь-яких інших відмінностей. Вона вміло використовує чутливі точки у відносинах між різними спільнотами. Це справедливо і для закликів до поділу, збройних конфліктів та інших деструктивних дій. Брехню активно застосовують для підризу авторитету політичних позицій інших держав, аби вплинути на ставлення до них власних громадян або інших країн, формуючи підґрунтя для агресивних чи ворожих кроків. Отже, наслідками дезінформації у сфері безпеки та оборони можуть стати конфлікти, що переростають в активні військові дії, дискредитація об'єднань, альянсів, окремих країн, що, в свою чергу, впливає на вибір виборців та спричиняє суспільні сутички, що ми спостерігаємо і зараз. Окрім того, дезінформація здатна стати важливим елементом в механізмі сепаратизму і розв'язання війн.

1.2. Види дезінформації, нормативно-правова база протидії дезінформації в Україні

Варто зазначити, що поширення дезінформації відбувається різними шляхами: через новини (статті в пресі, передачі на ТБ та радіо, дописи в інтернеті), за допомогою ботів та тролів, а також через витік інформації. Новини часто стають місцем для поширення неправдивої інформації, адже вони найшвидше досягають великої аудиторії. Щоб уникнути сприяння дезінформації, слід зменшити час перебування в тих онлайн-просторах, що її розповсюджують, зокрема, у соціальних мережах. Анонімність у соціальних мережах суттєво полегшує поширення неправди. Існують такі види дезінформації:

- маніпулювання;

- обман конкретної особи чи групи людей, а також навіть нації;
- створення необхідної громадської думки.

Маніпулювання постає як одна з найпідступніших форм спотворення інформації у реаліях України. Автори маніпуляцій вдаються до хитромудрих прийомів, здатних викривляти дійсність, уникаючи відвертої неправди. Один з методів – це вибіркове оприлюднення фактів: інформація, що є правдивою, підбирається з особливою ретельністю для створення хибного враження, при цьому важливий контекст замовчується. Емоційне маніпулювання – ще один популярний інструмент, коли зміст матеріалу створюється для викликання сильних емоцій, таких як страх, обурення чи патріотичний запал, котрі заглушують здатність до критичного мислення.

Тобто, маніпуляція – це не обов’язково брехня - це свідоме, навмисне спотворення відомостей з метою створення певного ставлення до конкретної ситуації, особистості чи події. Це може проявлятися у наданні неповних даних, умисному замовчуванні деяких аспектів, зміщенні акцентів у висловлюванні, або ж у вириванні цитат з контексту. Як наслідок, у людини спотворюється сприйняття дійсності. Крім того, маніпулятори нерідко застосовують фальшиві еквіваленти, навмисно створюючи штучний баланс між підтвердженою інформацією та сумнівними твердженнями, що особливо помітно у дискусіях про історичне минуле України, державний суверенітет та взаємини з країнами-сусідами. З 2014 року методи маніпулювання систематично використовуються для формування наративів щодо управління державою в Україні, збройних конфліктів та руху до європейської інтеграції.

Спрямований обман окремих особистостей, груп чи навіть цілих націй являє собою ще одну вагому складову дезінформації, яка впливає на Україну. Такий метод передбачає створення спеціалізованих кампаній з поширення неправдивої інформації, розрахованих на конкретну цільову аудиторію, враховуючи її специфічну вразливість, переконання або зацікавлення. Тобто, «уведення в оману конкретних осіб уповноважених приймати рішення (групи осіб) шляхом надання завідомо хибної інформації (застарілої, неповної,

спотвореної, перекрученої) як підстави для прийняття відповідного рішення є підступним видом дезінформації» [12, с. 195]. Для етнічних та мовних меншин в Україні дезінформація часто використовує історичні подразники або культурні розбіжності з метою розпалювання сепаратистських настроїв чи підризу національної єдності. Політичні діячі та представники громадськості підпадають під дію персоналізованих дезінформаційних кампаній, націлених на їхню дискредитацію шляхом поширення сфабрикованих скандалів, підроблених цитат або вигаданих протиріч.

Українські військові та їхні родини піддаються психологічному впливу, включаючи поширення неправдивої інформації про умови ведення бойових дій, ймовірні накази чи сфабриковані факти про злочини. Міжнародна спільнота, зокрема західні особи, що приймають рішення, та громадськість, отримує дезінформаційні наративи, що представляють Україну як державу, яка не відбулася, пропагують втому від підтримки України або викривляють сутність оборонної війни, яку веде Україна. Мета цих спрямованих обманних кампаній – ізолювати окремих осіб або групи від перевірених джерел інформації та зруйнувати соціальну єдність. «Атаки, що ведуться в українському інформаційному полі, мають дуальний характер: з одного боку, вони скеровані на деформацію індивідуальної картини світу, а з іншого боку – покликані психологічно дестабілізувати усе населення, і, таким чином, мають консцієнтальну природу. І саме розгляд та аналіз видів дезінформації, яка функціонує в мегадискурсі, з подальшою класифікаційною характеристикою кожного виду дасть змогу нівелювати шкідливі, маніпулятивні ефекти» [11, с. 287].

Створення фіктивної громадської думки, на наше переконання, є найстратегічнішою формою введення в оману. Вона спрямована на насадження хибного враження про широку підтримку конкретних поглядів, що можуть не відповідати реальним почуттям у суспільстві. Ця техніка часто залучає злагоджені мережі несправжніх акаунтів у соцмережах, масивів ботів і ферм тролів для штучного підсилення одних наративів, водночас придушуючи інші.

Алгоритми розповсюдження інформації зазнають маніпуляцій для поширення оманливого чи спотвореного контенту, що сприяє утворенню інформаційних бульбашок. Це посилює вже наявні, часто вигадані, точки зору. Сфальшовані опитування та статистичні дані щодо громадської думки час від часу підробляються або скомпрометовані методологічно, щоб створити ілюзію підтримки позицій, які насправді мають мізерну підтримку серед людей.

Зазначимо, що в українському правовому полі відсутнє чітке законодавче тлумачення поняття дезінформації. Хоча ЗУ «Про інформацію» [16] наголошує на важливості достовірності та повноти інформації, як ключовому принципі інформаційних взаємин, подібні вимоги зустрічаються і в інших законах. Журналісти та представники творчих професій зобов'язані подавати правдиву та перевірену інформацію, але окремого регулювання дезінформації, як окремого явища, в українському законодавстві не передбачено. На даному етапі законодавство України еволюціонувало з метою протидії специфічним типам дезінформації, зберігаючи баланс між свободою слова та інтересами національної безпеки.

Закон «Про медіа» [17] визначає прозорість медіа-власності та регулює поширення контенту, ускладнюючи проведення маніпулятивних кампаній без можливості встановлення відповідальності. Кримінальний кодекс України [10] містить статті, спрямовані проти навмисного поширення неправдивої інформації, яка шкодить суспільству, що особливо важливо у контексті цілеспрямованих дезінформаційних операцій. ЗУ «Про національну безпеку України» розглядає інформаційну безпеку як ключовий компонент національної безпеки, забезпечуючи всебічний підхід до загроз в інформаційному просторі, зокрема до штучного формування громадської думки. Для прикладу, відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону «медіа, висвітлюючи питання національної безпеки і оборони, інформують суспільство про стан захисту національних інтересів України» [18].

15 жовтня 2021 року Президент України ввів в дію рішення РНБО «Про Стратегію інформаційної безпеки України» [20]. Метою Стратегії є посилення

спроможностей держави у забезпеченні інформаційної безпеки її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина [2, с. 148; 20].

З огляду на те, як Україна нарощує юридичну та інституційну реакцію на дезінформацію, виклик полягає в розробці систем, що ефективно протистоятимуть цим витонченим формам інформаційної війни, зберігаючи при цьому демократичні стандарти та свободу слова. Це вимагає вдосконалення регулювання платформ, посилення можливостей виявляти та боротися з узгодженою неправдивою інформацією.

Висновки до розділу 1

Отже, боротьба з дезінформацією — нагальний виклик сучасності, що потребує злагоджених дій на різних фронтах: технологічному, просвітницькому та інституційному. Коли люди блукають дедалі заплутанішим інформаційним полем, уміння виявляти навмисні фальсифікації та протидіяти їм стає не лише особистою перевагою, а й громадянською відповідальністю. Адже збереження правди у суспільних дебатах може визначити, чи зможуть демократичні суспільства втримати спільне розуміння реальності, яке є ключовим для спільного ухвалення рішень та суспільної згуртованості.

Набутий Україною досвід у протистоянні різним видам дезінформації є безцінним для інших демократичних країн, що зіштовхуються з подібними проблемами в епоху цифрових технологій. Оскільки методи інформаційної війни постійно вдосконалюються, мають еволюціонувати й юридичні та інституційні механізми, спрямовані на захист демократичних суспільств від маніпуляцій, навмисного введення в оману та штучного формування громадської думки.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

2.1. Система адміністративно-правових заходів боротьби з дезінформацією

У нинішньому інформаційному світі Україна стоїть перед новими викликами у протидії дезінформації. Специфічне геополітичне розташування держави та війна з державою-агресором зробили її головною ціллю інформаційної війни. Це потребує створення ефективних адміністративних і законодавчих основ для боротьби з цими загрозами. Тому «важливим елементом є забезпечення інформаційної безпеки, що може включати обмеження на розповсюдження інформації, яка може зашкодити національній безпеці, проведення інформаційних кампаній і боротьбу з дезінформацією» [22, с. 156].

Підхід України до боротьби з дезінформацією зазнав значних змін з 2014 року, після анексії Криму та початку конфлікту на сході країни. Уряд усвідомив, що дезінформація – це не просто абстрактна загроза, а конкретна складова гібридної війни, що потребує системних заходів протидії. Початкова реакція була сконцентрована переважно на забороні російських ЗМІ та соціальних мереж, які, як вважалося, поширювали пропаганду, включаючи у 2017 році блокування доступу до популярних російських платформ.

Варто зазначити, що рішенням Ради національної безпеки і оборони України, яке набуло чинності Указом Президента України, у 2021 р. був створений Центр з протидії дезінформації (GPA) в якості робочого органу РНБО [19]. Центр GPA стоїть на варті національної безпеки та інтересів України в інформаційному просторі, вживаючи заходів для нейтралізації як теперішніх загроз, так і тих, що можуть виникнути в майбутньому. Його місія – гарантування інформаційної безпеки країни, виявлення та ліквідація дезінформації, ефективна

протидія пропагандистським впливам, руйнівним інформаційним кампаніям, а також попередження спроб нав'язати певну точку зору суспільству.

Також діяльність Центру поширюється на широкий спектр питань, включаючи інформацію про стан справ у військовій сфері, оборонній промисловості, боротьбу зі злочинністю та корупцією, аспекти зовнішньої та внутрішньої політики, економічні питання, стан критичної інфраструктури, екологію, охорону здоров'я та соціальну сферу, процеси формування суспільної свідомості, науково-технологічний прогрес та багато іншого. Головний пріоритет – боротьба з розповсюдженням неправдивої інформації та протидія інформаційному тероризму.

Також серед важливих законодавчих ініціатив – ЗУ «Про медіа», ухвалений у 2021 році [17]. Його основна мета – гармонізувати українське медійне законодавство з нормами Європейського Союзу, паралельно протидіючи поширенню дезінформації. Цей закон передбачає посилення вимог щодо прозорості власності на засоби масової інформації, розширення функцій Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та впровадження чітких правил блокування ресурсів ЗМІ, що розповсюджують неправдиву інформацію. Хоча деякі захисники свободи слова висловлюють занепокоєння щодо потенційного надмірного регулювання, цей закон являє собою спробу осучаснити правове регулювання інформаційного простору України.

Адміністративні важелі впливу, що має українська влада для боротьби з дезінформацією, охоплюють широкий спектр санкцій: від накладення штрафів та тимчасового припинення діяльності до повної заборони. Зазвичай, процедура передбачає виявлення проблемного контенту відповідними органами, його перевірку регулятором і застосування адекватних заходів впливу. Санкції для іноземних суб'єктів можуть включати арешт активів та заборону на трансляцію чи розповсюдження контенту на території України. Щодо вітчизняних підприємств, основними інструментами впливу є адміністративні стягнення та анулювання ліцензій [23, с. 9-10].

У серпні 2023 року Верховна Рада, затвердила закон, що отримав назву «Про цифровий контент та цифрові послуги», спрямований на зближення з європейськими стандартами [21]. Введено нові терміни, такі як цифрова річ, цифровий контент, а також цифрова послуга. Головною метою цього закону є забезпечення захисту прав споживачів, що купують або використовують цифрові продукти чи сервіси. Закон охоплює різні аспекти постачання цифрової продукції. Проте, на відміну від аналогічного Європейського законодавства про цифрові послуги, український закон не містить розділу, присвяченого правам людини. Цей факт надає Україні унікальну можливість сформуванню власний підхід до регулювання взаємовідносин між великими технологічними компаніями та користувачами, зокрема в контексті інформаційної війни. Адже значні можливості вимагають відповідного рівня відповідальності при їх використанні. Тобто, «Україна поступово переймає досвід провідних держав, але в умовах повномасштабної війни ситуація вимагає більш жорстких та рішучих змін» [8, с. 215].

Судовий контроль за адміністративними обмеженнями проти дезінформації набуває обертів, а суди дедалі активніше вдаються до перевірки рішень регуляторів. Ця нова судова практика спрямована на визначення чітких критеріїв пропорційності та забезпечення належних процесуальних гарантій. Проте ефективність судової влади у вирішенні суперечностей між різними інтересами у складних справах, що стосуються інформаційної безпеки, все ще обмежена через брак ресурсів та стрімку зміну інформаційного простору.

2.2. Превентивні механізми запобігання поширенню неправдивої інформації

Для початку зазначимо, що дезінформація з легкістю проникає в соціальні мережі, адже модерація як така відсутня, дозволяючи будь-кому без перешкод розміщувати що завгодно, та забезпечуючи миттєвість створення і розповсюдження інформації безкоштовно. Звичайні користувачі мережі мають

можливість з легкістю розповсюджувати вірусний контент, забезпечуючи його широке поширення на різних онлайн-платформах. Таким чином, у наш час соціальні мережі досягли неймовірної популярності, надаючи кожному право на створення власного контенту. У сучасному інформаційному просторі, перенасиченому даними, вміння відрізнити достовірні джерела від тих, що маніпулюють фактами, набуває критичної важливості.

У даному контексті зазначимо, що Україна також вибудувала новаторський підхід у сфері зміцнення суспільного імунітету до дезінформації. Сюди зараховуємо програми медіа-освіти, впроваджувані у закладах освіти, широкі просвітницькі кампанії та підтримку неупереджених фактчекінгових організацій. «Медіаграмотність та освіта постають як стратегії першочергової ваги. Програми, що розширюють знання у цій сфері, дають змогу людям чітко бачити різницю між перевіреною інформацією та свідомою дезінформацією. Соціокультурні підходи також передбачають формування соціальних стандартів та цінностей, які протидіють поширенню неправдивої інформації. Підтримка тих проєктів, які наголошують на важливості об'єктивності та достовірності даних, здатна спрямувати громадян до відповідального ставлення до споживання інформації» [1, с. 170].

Міністерство освіти та науки інтегрувало елементи медіаграмотності у шкільні дисципліни, а громадські об'єднання фінансуються державою для реалізації проєктів, націлених на вдосконалення вміння критично оцінювати інформацію серед громадян. Міжнародна кооперація - ключовий аспект української стратегії. Україна активно долучається до багатосторонніх ініціатив з боротьби з дезінформацією, зокрема, Центру передового досвіду стратегічних комунікацій НАТО та робочої групи East StratCom Європейського Союзу. Це партнерство відкриває перспективи обміну досвідом, посилення потенціалу та узгодженого реагування на транскордонні дезінформаційні операції. Україна постає як полігон для апробації ефективних практик протидії дезінформації, використовуючи свій досвід, що базується на передових міжнародних зразках.

Також важливим превентивним механізмом є те, що завжди необхідно звіряти інформацію, яка викликає сумніви, щонайменше з двома незалежними джерелами, що висвітлюють ту саму подію або питання. На даний момент інформаційний простір насичений повідомленнями від новинних порталів, авторитетних щоденних та щотижневих видань. Через це ініціативи, спрямовані на підвищення медіаграмотності, сьогодні є ключовим елементом превентивних заходів в Україні. Навіть до повномасштабного вторгнення низка організацій, зокрема, Академія української преси та StopFake, організовували освітні заходи, розповсюджували навчальні матеріали та навчали журналістів ефективно розпізнавати та протидіяти фейковим наративам. Ці зусилля значно активізувались з початком воєнного стану, коли урядові кампанії інформують громадян щодо критичної перевірки джерел, розпізнавання методів маніпулювання та розуміння психологічних аспектів дезінформації.

Подібні програми підкреслюють усвідомлення важливості обізнаного населення як найважливішого бар'єру на шляху поширення дезінформації. Зокрема, проєкт StopFake з 2014 року перевіряє інформацію, яку розповсюджують російські ЗМІ. Існує волонтерський проєкт BRAMA, який наразі підтримує українська кіберполіція. По суті, BRAMA – це канал у Telegram, куди люди надсилають лінки на сторінки у соцмережах та месенджерах, які, на їхню думку, містять неправдиву інформацію. Якщо волонтери BRAMA дійдуть висновку, що мова йде дійсно про фейк, то підписникам роздається заклик надсилати скарги на ці ресурси. «Іншим важливим аспектом є забезпечення інформаційної прозорості і відкритості. Урядові та корпоративні структури повинні сприяти відкритості та доступності інформації для громадськості, що сприятиме підвищенню довіри та запобіганню розповсюдженню дезінформації» [1, с. 170].

«Зважаючи на ризики та негаразди, породжені розповсюдженням шкідливого контенту, Служба безпеки України на постійній основі ефективно протидіє його поширенню, здійснюючи блокування, притягаючи винних та пособників до відповідальності. При цьому не допускається дестабілізація

суспільно-політичної та соціально-економічної сфери нашої країни. Запобігається розповсюдження у мережі Інтернет, зокрема, сепаратистських матеріалів, які мають на меті спровокувати міжнаціональну ворожнечу, поширення протестних настроїв та соціальне невдоволення» [13, с. 137-138]. Тобто, досвід, здобутий Україною, демонструє, що результативні стратегії для боротьби з дезінформацією потребують багатоаспектного та гнучкого підходу. Спроби звичайної цензури виявляються марними в умовах сучасної цифрової ери. Замість цього, дієві методи включають в себе поєднання регуляторних інструментів, технологічних рішень, просвітницьких проєктів та злагодженої роботи інституцій. Цей багатогранний підхід дав змогу Україні вистояти в інформаційному полі, навіть під час найскладніших дезінформаційних кампаній, що відомі в історії сьогодення.

2.3. Притягнення до адміністративної відповідальності за дезінформацію

Останніми роками Україна опинилася в епіцентрі світової битви з брехнею. Її стратегічне розташування, як вогнища геополітичного напруження, зробило її надзвичайно чутливою до скоординованих інформаційних атак, що й стало поштовхом до створення міцної законодавчої основи для протидії цьому. Важливою складовою українського плану реагування на цей виклик є введення адміністративної відповідальності за розповсюдження неправдивої інформації. Шлях України до встановлення адміністративної відповідальності за дезінформацію сформувався внаслідок специфічного історичного контексту. Це змусило український уряд переглянути своє ставлення до інформаційної безпеки та розробити суворіші механізми боротьби з дезінформацією.

Зазначимо, що стаття 36 ЗУ «Про медіа» вміщує перелік із 14 заборонених видів інформації. Серед них: висловлювання, що мають на меті розпалювання ненависті, ворожнечі чи спонукання до жорстокого ставлення щодо конкретних осіб або їх груп на основі: етнічного чи соціального походження, підданства,

національної приналежності, раси, віри або переконань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, наявності інвалідності. Також під заборону потрапляють: пропаганда або заклики до вчинення терористичних дій чи терактів; інформація, яка виправдовує чи схвалює подібні дії; відомості, що заперечують або виправдовують злочинний характер комуністичних тоталітарних режимів; а також інформація, яка піддає сумніву існування українського народу [17].

У випадку порушення вказаних положень ЗУ «Про медіа», до суб'єктів медіа-сфери, як правило, застосовується стягнення у вигляді штрафу. Це стягнення накладається Національною радою України з питань телебачення та радіомовлення. «За поширення неправдивої інформації, яка може завдати шкоди громадському порядку, здоров'ю (медіатравма виникає через дистрес, внаслідок травматизації подіями, представленими у засобах масової інформації) чи безпеці громадян, передбачено штрафи» [25, с. 14].

Окрім юридичних осіб, які володіють засобами масової інформації, що підпадають під адміністративну відповідальність, Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачає відповідальність для конкретних фізичних осіб. Скажімо, згідно зі статтею 173-1 КУпАП, розповсюдження недостовірної інформації, здатне викликати паніку серед населення або порушити публічний порядок, незалежно від способу розповсюдження (усно, через соціальні мережі в інтернеті, шляхом розміщення інформації у громадських місцях та інше), тягне за собою накладення штрафу в розмірі від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи тривалістю до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку [9].

У цій ситуації, підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності є вчинення нею активних дій з наміром, що полягають у поширенні неправдивої інформації, а також розуміння цією особою того, що такі дії здатні спричинити паніку серед населення чи порушення громадського спокою. Наприклад, постановою Голосіївського районного суду міста Києва по

справі №752/9830/24 від 3 липня 2024 року особу визнано винною у правопорушенні, передбаченому статтею 173-1 КУпАП. Суть правопорушення полягала у поширенні неправдивих чуток про громадянку, використовуючи створений фальшивий акаунт у соціальній мережі Telegram. Застосований захід впливу – попередження [14].

Проте, слід пам'ятати, що соціальні мережі виступають як посередники в інтернеті. Через це, вони захищені від відповідальності за матеріал, який поширюють їхні користувачі. Такий імунітет може бути обмежений, якщо соцмережа дізнається про протизаконні дії та матеріали, або обставини, що вказують на явний протиправний характер такої діяльності. Якщо після отримання такої інформації соціальна мережа не вживає достатньо швидких заходів для припинення такої діяльності або поширення контенту.

Зазначимо, що одним із наріжних каменів притягнення до адміністративної відповідальності за дезінформацію є диференціація між випадковим та умисним введенням в оману. Закон розрізняє, що не вся неправдива інформація розповсюджується зі шкідливими цілями, і відповідно визначає різні ступені адміністративної кари залежно від мотиву поширення. Цей витончений підхід допомагає збалансувати необхідність протидіяти дезінформації та оберігати свободу висловлювання.

Для прикладу зазначимо Постанову Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області від 28 липня 2023 року у справі №446/1635/23 [15]. Ця ситуація ілюструє типовий випадок адміністративної відповідальності за розповсюдження неправдивих відомостей в Україні згідно зі статтею 173-1 КУпАПу, що регламентує поширення неправдивих чуток. Суд визнав громадянина ОСОБА_1 винним у публікації на дошці оголошень у місцевій громаді недостовірної та образливої інформації, яка містила неправдиві чутки про ОСОБА_2 та Стародобротвірську школу. Постанова суду демонструє застосування в Україні юридичних інструментів для протидії дезінформації на локальному рівні, де суддя виніс постанову про накладення штрафу в розмірі 170 гривень (еквівалент 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) та

судового збору в розмірі 536,80 гривень після того, як правопорушник визнав свою провину.

Цей прецедент висвітлює ключові особливості українського підходу до боротьби з дезінформацією: по-перше, він демонструє, що навіть незначні інциденти розповсюдження неправдивої інформації на місцевому рівні можуть тягнути за собою адміністративну відповідальність; по-друге, він показує, як українські суди диференціюють різні форми дезінформації, враховуючи намір та наслідки, і ця справа кваліфікується як відносно незначне порушення, про що свідчить невеличкий розмір накладеного штрафу; по-третє, він ілюструє наявність процесуального захисту, зокрема, право на оскарження протягом десяти днів. Дане рішення є прикладом того, як Україна знаходить баланс між ліквідацією шкоди, заподіяної навмисною дезінформацією, та пропорційними адміністративними стягненнями, спрямованими на припинення такої поведінки без застосування надмірно суворих покарань.

Впровадження адміністративної відповідальності за дезінформацію в Україні наштовхнулося на низку труднощів. Науковці висловлюють побоювання, що надто широкі формулювання дезінформації теоретично можуть використовуватися для придушення законної критики чи опозиційних думок. Також українське суспільство турбує здатність судових інстанцій ефективно розглядати справи, пов'язані зі складними способами маніпулювання інформацією. Ці виклики підкреслюють всю складність досягнення належного балансу між питаннями безпеки та демократичними засадами.

Висновки до розділу 2

Отже, було досліджено комплексні адміністративні та законодавчі інструменти, які Україна використовує для боротьби з дезінформацією, застосовуючи різнобічний підхід. Аналіз показує, що в Україні сформовано розгалужену систему адміністративних заходів, розрахованих на протидію різноманітним проявам неправдивої інформації, яка доповнюється

превентивними тактиками, націленими на стримування розповсюдження фейків до їх широкого поширення. Вивчення судових практик в адміністративних справах засвідчує, що Україна рішуче впроваджує юридичну відповідальність за поширення дезінформації, зберігаючи при цьому тонкий баланс між питаннями безпеки та свободою вираження поглядів. У сукупності, нормативно-правова база, що стосується протидії дезінформації в Україні, постійно удосконалюється у відповідь на поточні виклики, демонструючи прагнення держави захищати свій інформаційний простір, одночасно неухильно дотримуючись демократичних принципів та міжнародних стандартів у сфері прав людини.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

3.1. Проблемні аспекти адміністративно-правового регулювання протидії дезінформації

У сучасному українському дискурсі проблема дезінформації постає як багатоаспектний виклик, що виходить за рамки традиційних підходів до національної безпеки. Війна значно посилила поширення неправдивої інформації, перетворивши Україну на ключовий театр інформаційної війни сучасності. Незважаючи на те, що український уряд визнає необхідність протидії дезінформації, адміністративні та правові інструменти, розроблені для боротьби з цим явищем, стикаються з суттєвими недоліками та внутрішніми протиріччями, які потребують додаткового аналізу.

Початкові труднощі виникають уже з концепцією дезінформації як такої. Українське законодавство має труднощі із формулюванням чітких юридичних визначень, що могли б коректно розмежовувати дезінформацію, недостовірну інформацію та легітимне висловлювання думок. Ця невизначеність у визначеннях створює значні проблеми для адміністративних органів, на які покладено обов'язок імплементації та забезпечення виконання законодавства. ЗУ «Про медіа», прийнятий у 2022 році, зробив спробу вирішити ці проблеми визначення, проте критики стверджують про використання надто широкої термінології, що потенційно може охоплювати законну журналістську діяльність та політичні висловлювання. Така відсутність конкретики збільшує ризик упередженого застосування та породжує невизначеність серед медійників щодо меж дозволеного контенту.

Варто зазначити, що труднощі постають у просторах соціальних мереж, що дозволяють існування анонімних каналів. Відшукати творців та власників таких каналів надзвичайно складно, що ускладнює притягнення їх до відповідальності,

коли там розповсюджуються неправдиві відомості. Хоча й з цим нині активно працює кіберполіція. Україна невпинно працює над удосконаленням законів, зміцненням державних інституцій та впровадженням новітніх технологій для протидії дезінформації. Проте, цього недостатньо без активної позиції та участі кожного громадянина. Свідоме ставлення до споживання інформації, розвиток критичного мислення та підтримка незалежних засобів масової інформації – ось основні елементи інформаційної безпеки. «Попри ту багатоканальність комунікації, яку здійснюють органи влади, існує проблема недокомунікації, вважають деякі експерти та журналісти» [5, с. 51].

Проблемним аспектом також є те, що система учасників адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки, зокрема і боротьби з дезінформацією, охоплює велике розмаїття організацій: як державних установ, так і приватних структур, що неодмінно призводить до виникнення окремих, вузькоспеціальних інтересів, а також певного змагання між ними. Їхня робота повинна безупинно гармоніювати з генеральною, цілеспрямованою державною інформаційною стратегією, яка представляє собою набір цілей, що виражають національні пріоритети України в інформаційному просторі, отже потребує дієвої координації на кожному існуючому рівні.

З огляду на це, інституційна будова протидії дезінформації в Україні створює додаткову проблему. Обов'язок спостереження та протидії неправдивій інформації розподілено між різними державними органами: Міністерством культури та інформаційної політики, Національною радою з питань телебачення і радіомовлення, Службою безпеки України та спеціалізованими підрозділами у збройних силах. Такий розрізнений підхід часто зумовлює дублювання функцій, непослідовність у застосуванні законів та бюрократичну неефективність. Немає чіткого розподілу компетенцій між цими установами, що ускладнює узгоджені дії та відкриває простір для поширювачів дезінформації використовувати адміністративні недоліки. Також «в Україні наразі немає офіційної інституції, яка б об'єднувала зусилля великої частини акторів, орієнтуючись на визначені стратегічні цілі» [5, с. 61].

На наше переконання, адміністративні процедури з виявлення та протидії дезінформації страждають від недоліку прозорості та механізмів підзвітності. Державні органи можуть кваліфікувати певний контент як такий, що містить дезінформацію, переважно у внутрішньому порядку, надаючи обмежені можливості для зацікавлених сторін оскаржити ці рішення до застосування обмежувальних заходів. Відсутність ефективного незалежного нагляду породжує середовище, де політичні міркування можуть впливати на прийняття рішень щодо правозастосування. Ця проблема особливо актуальна, коли ймовірна дезінформація стосується політично чутливих питань або надходить з джерел внутрішньої опозиції, а не з чітко визначених операцій зовнішнього впливу.

3.2. Перспективи розвитку правових механізмів протидії дезінформації

Як уже зазначалося нами раніше, за останні роки правове поле України у сфері протидії дезінформації зазнало значних змін. Заснування Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки було ключовим кроком на інституційному рівні для забезпечення злагодженості дій уряду проти поширення неправдивої інформації. Реформування медіа-законодавства сприяло посиленню вимог щодо прозорості медіа-власності та заохоченню дотримання журналістських стандартів. Цілеспрямовані санкції проти пропагандистських ЗМІ та осіб, причетних до дезінформаційних кампаній, стали засобом швидкого реагування на актуальні загрози. Проте, іноді ці заходи викликали стурбованість щодо можливого впливу на свободу преси та ризику зловживань.

Воєнний стан змусив вдаватися до надзвичайних заходів, які можуть бути недоречними в умовах мирного часу. Тимчасове обмеження діяльності деяких ЗМІ та консолідація телевізійного мовлення на єдиній платформі були введені як екстрена реакція на екзистенційні загрози. Ці заходи підкреслюють наявну суперечність між нагальними потребами безпеки та довгостроковими

демократичними принципами, ставлячи складну задачу перед українськими законодавцями, які прагнуть розробити стабільну правову базу, що буде ефективно працювати і в післявоєнний період. «Слід припустити, що модернізація інформаційного законодавства є невід’ємним компонентом інституційних реформ в постконфліктній Україні. Вона дасть змогу концептуалізувати найбільш вагомні виклики перехідного періоду, які пов’язані з інформаційною складовою» [26, с. 72].

Вважаємо, що протистояння дезінформаційним кампаніям з позицій національної безпеки потребує скоординованої роботи органів, що контролюють діяльність засобів масової інформації, відділами стратегічних комунікацій державних органів України у щільній взаємодії з приватним сектором, насамперед компаніями соціальних мереж, та громадськими організаціями. Утворення правових механізмів боротьби з дезінформацією у соціальних медіа у розрізі національної безпеки повинно базуватися на конституційних засадах свободи вираження думки і слова, з нормативним закріпленням вичерпного списку допустимих обмежень у соціальних медіа з метою гарантування національної безпеки.

Також гармонізація з європейськими цифровими актами та Європейський план дій щодо демократії, відкриває перспективну стратегію для розробки адекватних та дієвих заходів, суголосних з європейськими нормами. Ці структури наголошують на прозорості, підзвітності та системних підходах, віддаючи перевагу регулюванню загалом, а не окремого контенту, що дозволяє формувати стабільніші моделі протидії дезінформації, не наражаючи на небезпеку різноманіття ЗМІ. Посилення спеціалізованої інституційної спроможності є ключовим завданням. Незалежні регуляторні органи з чіткими повноваженнями, необхідною експертизою та захистом від політичного впливу здатні забезпечити впровадження та нагляд за заходами протидії дезінформації, зберігаючи при цьому систему взаємного контролю. Рада з питань ЗМІ, заснована в ході нещодавніх реформ медійного законодавства, може бути однією

з робочих моделей, проте її ефективність залежатиме від деталей впровадження та гарантій незалежності [26, с. 72-73].

Спільна робота між державними органами, громадськими організаціями, засобами масової інформації та технологічними платформами здатна акумулювати різноманітний досвід та ресурси задля виявлення та нейтралізації дезінформаційних кампаній. Правові рамки, що сприятимуть такій співпраці, водночас визначаючи чіткі межі між секторами, можуть підвищити як результативність, так і легітимність відповідних заходів. Ініціатива щодо протидії деструктивному інформаційному впливу не може бути лише справою державної політики. Сучасна, обізнана людина має бути пильною до актуальних інформаційних загроз. Важливо розуміти, як уникнути шкідливого інформаційного впливу, яким засобам масової інформації можна довіряти, та розвивати навички критичного мислення при сприйнятті інформації. Адже йдеться про персональну інформаційну безпеку кожного. Існують різноманітні освітні ресурси, фахові організації, в тому числі й державні структури, які інформують про інформаційні операції, розвінчують фейки та вживають інших заходів для протидії поширенню неправдивої інформації.

Транснаціональний характер дезінформаційних кампаній, що спрямовані проти України, висуває вимогу створення міжнародних механізмів співпраці. Правове поле, яке сприяє транскордонному інформаційному обміну, збору доказів і злагодженим відповідям, здатне значно підвищити ефективність протидії операціям з дезінформації, котрі часто розгортаються за межами української юрисдикції. Активна участь України в міжнародних форумах, що стосуються питань дезінформації, та розширення співпраці з європейськими інституціями формують основу для успішної реалізації цих підходів. Це пов'язано з тим, що «дезінформація як явище потребує юридичного визначення в українському законодавстві. Для ефективної протидії цьому явищу потрібне релевантне законодавство, що визначатиме чіткі механізми боротьби, відповідальність за поширення дезінформації, порядок притягнення до неї.

При цьому і міжнародні практики не можуть стояти на місці, оскільки технології застосування дезінформації постійно змінюються» [6, с. 61].

Висновки до розділу 3

Отже, протидія дезінформації в Україні — це не просто ситуативна проблема, що потребує негайних заходів; це глибинна управлінська дилема, яка збереже свою актуальність навіть після завершення війни в Україні. Виправлення недоліків адміністративного та правового регулювання в цій галузі критично важливе не тільки для вирішення поточних питань безпеки, але й для забезпечення сталого демократичного розвитку та досягнення європейської інтеграції України. Подальший поступ вимагає застосування виважених стратегій, що враховують як виправдані інтереси безпеки, поставлені на карту, так і основоположні цінності, які відрізняють українську демократію від авторитарних режимів, що нерідко стають джерелом найбільш руйнівної дезінформації.

Таким чином, перспективи становлення правових важелів боротьби з дезінформацією в Україні увиразнюють виняткове становище держави на передовій гібридної війни, що розгортається як на полях битв, так і в інформаційному просторі. Ефективні стратегії, на наше переконання, акумулюватимуть оперативні заходи безпеки з тривалим інституційним розбудовою, гармонізуючи їх з загальноєвропейськими демократичними постулатами. Ключовий успіх цих механізмів буде зумовлений їх здатністю обороняти інформаційний простір України, паралельно укріплюючи демократичні інститути та підтримуючи її стратегічний курс на вільне, суверенне європейське майбутнє.

ВИСНОВКИ

З огляду на зазначене нами в роботі вище, можна зробити такі висновки:

1. Дезінформацію можна охарактеризувати як навмисно спотворену інформацію, розповсюджувану в сучасній інформаційній сфері стратегічним чином, з притаманними їй рисами: неправдивістю, цілеспрямованим введенням в оману та потенційним шкідливим впливом. Були розглянуті різноманітні види дезінформації, а також проведено ретельне дослідження чинної нормативно-правової бази України, спрямованої на боротьбу з дезінформацією.

2. Також всебічно досліджено адміністративно-правові засоби боротьби з дезінформацією в Україні, окреслено багаторівневу систему дій, що координуються державними інституціями, громадськими організаціями та засобами масової інформації. Аналіз показує, що превентивні заходи, такі як програми медіаграмотності, ініціативи з перевірки фактів і технологічні розробки, слугують основним бар'єром для поширення неправдивої інформації. Крім того, детально розглядаються процедури та юридичні підстави притягнення до адміністративної відповідальності за дезінформацію, підкреслюється важливість балансу між боротьбою зі шкідливим контентом і захистом свободи слова, а також вказується на неузгодженості в практиці правозастосування, які вимагають стандартизації.

3. В роботі здійснено критичну оцінку проблемних аспектів поточного адміністративного та правового регулювання заходів з протидії дезінформації, виокремлюючи основні виклики, зокрема нечіткість визначень, питання юрисдикції у транскордонних справах, недостатню координацію між регуляторними органами та напруженість між інтересами безпеки й основними правами. Аналіз окреслює перспективи розвитку правових механізмів протидії дезінформації, наголошуючи на необхідності їх узгодження з міжнародними стандартами, впровадження підходів до спільного регулювання із залученням як державних, так і недержавних суб'єктів, розробки спеціалізованих правових інструментів для цифрових платформ, посилення міжнародної співпраці та

інтеграції технологічних інновацій, зберігаючи при цьому людський контроль, що зрештою допоможе розвитку більш ефективної та збалансованої боротьби з дезінформацією в Україні.

Отже, дезінформація становить суттєву загрозу інформаційній безпеці України, вимагаючи всебічної юридичної реакції, яка б узгоджувала ефективні заходи протидії з охороною основоположних прав людини. Проведений аналіз вказує, що попри створення Україною фундаменту правових механізмів для протидії дезінформації, спостерігаються помітні недоліки в ясності визначень, узгодженні між інституціями та системності правозастосування. Адміністративно-правова база виявляє перспективи, де превентивні заходи мають пріоритетне значення поряд з відповідними санкціями, проте потребує подальшого вдосконалення для вирішення нових викликів, зумовлених технологічним прогресом.

Таким чином, у майбутньому Україна має сконцентруватися на вдосконаленні свого законодавства, вдаючись до міжнародної співпраці, підходів спільного регулювання із залученням державних та приватних партнерів, технологічних інновацій та постійного реагування на еволюцію тактик дезінформації. Такий зважений підхід, який поєднує юридичні інструменти з ініціативами медіаграмотності та технологічними рішеннями під належним наглядом, пропонує найбільш перспективний шлях до створення стійкого інформаційного простору, що зберігає демократичні цінності та свободу слова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамович О. Ю. Технології виявлення дезінформації в мережі. Інновації та науковий потенціал світу: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 10 листопада, 2023 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2023. С. 169-170.
2. Балан С. В. Еволюція нормативно-правових засад державної політики протидії дезінформації в Україні. *Держава і право*. 2022. №92. С. 142-153.
3. Вовк С. О. Стратегії дезінформації Росії в російсько-українській війні: типологія шейків. *Регіональні студії: науковий збірник*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 35. С. 53-59.
4. Галудзіна-Горобець В., Лисинюк М. Технології перевірки фактів у протистоянні дезінформації сучасного інформаційного простору. *Український інформаційний простір*. 2022. №2(10). С. 149-155.
5. Горбик Р., Дуцик Д., Шалайський С. Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни: аналітичний звіт. ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023. 66 с.
6. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2024. № 1(5)). С. 53-63.
7. Дезінформація. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-21273> (дата звернення: 12.03.2025).
8. Дяковський О. С. Правові та інституційні механізми протидії дезінформації у розвинутих країнах світу. *Право і суспільство*. 2024. №4. С. 210-216.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 01.10.1996, № 80731-X. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 16.03.2025).

- 10.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001, № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 13.03.2025).
11. Кутуза Н. В., Тельпіс Д. М. Дезінформація як складник ІПСО в мегадискурсі: маніпулятивний аспект (на прикладі російсько-української війни періоду повномасштабного вторгнення). *Записки з українського мовознавства*. 2023. №30. С. 282-292.
- 12.Плескачова В. С. Дезінформація як один із способів інформаційно-психологічного впливу на суспільство. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: 30 років незалежності : матеріали Всеук. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 19 травня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 194-196.
13. Поляков О. М. Особливості протидії поширенню деструктивного контенту. *Інформація і право*. 2023. №1 (44)). С. 129-141.
- 14.Постанова Голосіївського районного суду м. Києва від 03.07.2024 по справі № 752/9830/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120245951> (дата звернення: 16.03.2025).
15. Постанову Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області від 28 липня 2023 року у справі №446/1635/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112511500> (дата звернення: 16.03.2025).
- 16.Про інформацію: Закон України від 02.10.1992, №2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 13.03.2025).
- 17.Про медіа: Закон України від 13.12.2022, № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 13.03.2025).
- 18.Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018, №2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 13.03.2025).

19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації»: Указ Президента України від 21.03.2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1062021-37421> (дата звернення: 15.03.2025).
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 15.10.2021, №685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 13.03.2025).
21. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023, № 3321-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 15.03.2025).
22. Романенко І. В. Актуальні питання застосування заходів адміністративного примусу в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. №3. С. 151-157.
23. Самчинська О. А. Правові вектори протидії дезінформації: досвід Європейського Союзу. *Forum Prava*. 2023. №77(4). С. 6-15.
24. Самчинська О. Дезінформація: поняття та сутність. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 3 (38). С. 32-45.
25. Слободиська О. А., Бахновська І. П. Відповідальність особи за неправомірні дії в інтернеті: правові та етичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 3(84). С. 11-16.
26. Філатов В. В. Перспективи розвитку інформаційного законодавства в умовах перехідного періоду в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2024. №6. С. 71-75.